

2024 QS Dünya Üniversite Sıralamalarında Türkiye'den İlk 1.000'e Giren Üniversitelere İlişkin Bir Değerlendirme

An evaluation of the Top 1,000 Universities in Turkey in the 2024 QS World University Rankings

Nalan Aslıhan TARAKÇI, Erdiñç ALACA

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atf yapmak için / To cite this article:

Tarakçı NA, Alaca E. (2024). 2024 QS dünya üniversite sıralamalarında Türkiye'den ilk 1.000'e giren üniversitelere ilişkin bir değerlendirme. *Bilgi Dünyası*, 25 (1), 53-84. doi: 10.15612/BD.2024.735

Makale türü / Paper type: Araştırma Makalesi / Research Article

DOI: 10.15612/BD.2024.735

Geliş Tarihi / Received: 24.01.2024

Kabul Tarihi / Accepted: 17.04.2024

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 22.05.2024

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, Türkiye.

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <https://bd.org.tr>

2024 QS Dünya Üniversite Sıralamalarında Türkiye'den İlk 1.000'e Giren Üniversitelere İlişkin Bir Değerlendirme

Nalan Aslıhan TARAKÇI*^{ID}, Erdiñç ALACA**^{ID}

Öz

Dünyada takip edilen üniversite sıralamalarından biri olan Quacquarelli Symonds (QS) sıralamaları, üniversitelerin akademik başarılarının uluslararası platformlarda görünür kılınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu araştırmanın temel amaçlarından biri dünya genelinde üniversiteleri sıralayan kuruluşlardan biri olan QS'in sıralama ölçütlerinde tercih ettiği parametre ve kriterleri incelemek, QS 2024 Dünya Üniversite Sıralamalarında Türkiye'den en yüksek puanı alarak ilk 1.000'e girebilen aynı statü (kamu), odak (FC: tam kapsamlı, 5 fakülte alanının tamamı + tıp fakültesi), boyut (XL: 30.000'den büyük) ve araştırma yoğunluğuna (VH: çok yüksek, Hl: yüksek) sahip üniversiteleri analiz etmektir. Diğer bir amaç ise Türkiye'deki üniversitelerin ulusal ve uluslararası tanınırlık ve görünürlüklerini artırmaları, kurumsal anlamda güçlü ve zayıf yönlerini belirleyerek stratejiler geliştirebilmeleri, uluslararası öğrencilere daha kolay ulaşabilmeleri gibi birçok avantajdan faydalanabilmelerini sağlamak amacıyla QS sıralamalarında üst sıralarda yer alabilmesi için önerilerde bulunmaktadır. Araştırma kapsamında QS tarafından kamu ile paylaşılan veriler kullanılmıştır. Bu çalışmada, 2024 QS Dünya Üniversite Sıralamasında ilk 1.000'de yer alan Türkiye'deki üniversiteler arasındaki farkların neler olduğu ve Türkiye'den daha fazla üniversitenin bu sıralamalara girebilmesi için nasıl bir strateji izlenmesi gerektiği sorularına yanıt aranmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılarak ele alınan çalışmada, Türkiye'den ilk 1.000'e giren üniversiteler özelliklerine göre sınıflandırılmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucunda, Türkiye'de bulunan ve aynı türde (statü, odak, araştırma yoğunluğu ve büyüklük) sınıflandırılabilen iki üniversite karşılaştırılmış, QS'in 2024 yılı sıralama kriterleri kapsamında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, sıralama sistemlerinin kriterleri birbirinden farklılık gösterse dahi genel bir çerçeveden bakıldığında yayın, eğitim-öğretim ve araştırma odağında benzer kriterleri temel aldıkları ortaya çıkarılmıştır. Ek olarak QS'in sıralama metodolojisinin yıllar içerisindeki gelişim ve değişim doğrultusunda güncellendiği, daha doğru ve dengeli sıralamalar oluşturabilmek adına iyileştirme çalışmaları yapıldığı sonucuna varılmıştır. Değerlendirme sonucunda, bilimsel çalışmaların etki faktörü daha yüksek dergilerde yayımlanması, çift dilli yayınların ortaya çıkarılması, üniversite web sitelerinin etkin kullanılması, iş birliği ve Öğrenim Hareketliliği programlarının takip ve teşvik edilmesi, üniversitenin akademik itibarının geliştirilmesine yönelik stratejilerin belirlenmesi gerektiğine ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Üniversite sıralamaları, Üniversite sıralama sistemleri, Sıralama sistemleri kriterleri, Yükseköğretim, Quacquarelli Symonds üniversite sıralamaları.

* Koç Üniversitesi Vehbi Koç Ankara Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (VEKAM), Ankara, Türkiye. nalanoksalan@gmail.com

** Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara, Türkiye. ealaca@aybu.edu.tr

An evaluation of the Top 1,000 Universities in Turkey in the 2024 QS World University Rankings

Nalan Aslıhan TARAKÇI*, Erdiñç ALACA**

Abstract

The Quacquarelli Symonds (QS) rankings are widely followed and play a significant role in showcasing universities' academic achievements on a global scale. The aim of this study is to analyze the parameters and criteria preferred by QS, an organization that ranks universities worldwide, and to examine universities with similar characteristics, regarding status (public), focus (FC: full comprehensive focus across all 5 faculty areas + medical faculty), size (XL: larger than 30,000), research intensity (VH: very high or HI: high), that have the potential to enter the top 1,000 in QS 2024 World University Rankings with the highest score from Turkey. Additionally, one of the purposes of the study could be considered as to offer suggestions to Turkish universities on how they can enhance their ranking in QS rankings, thereby increasing their national and international recognition and visibility. The study entails identifying institutional strengths and weaknesses and devising strategies accordingly while facilitating the accessibility of Turkish universities for international students. Within the scope of the research, data shared with the public by QS were used. This study seeks answers to the differences between the universities in Turkey in the top 1,000 in the 2024 QS World University Rankings and what strategy should be followed for more universities from Turkey to enter these rankings. In the research conducted using the document analysis technique, one of the qualitative research methods, the Turkish universities ranked in the top 1,000 were classified according to their characteristics. As a result of the analysis, the data obtained from two universities in Turkey that can be classified in the same type, regarding status, focus, research intensity and size, were compared and evaluated based on the QS ranking criteria for 2024. In this context, even though the criteria of the ranking systems differ from each other, the study revealed that they are based on similar criteria in terms of publications, education, training and research. Moreover, it has been noted that QS's ranking methodology has been updated to reflect the evolution and changes over time, leading to improvements in generating more accurate and unbiased rankings. As a result of the evaluation, it was suggested that scientific studies should be published in journals with higher impact factor, bilingual publications should be created, university websites should be used effectively, cooperation and Learning Mobility programmes should be followed and encouraged, and strategies should be determined to improve the academic reputation of the university.

Keywords: University rankings, University rankings systems, Ranking systems criteria, Higher education, Quacquarelli Symonds university rankings.

* Koç University Vehbi Koç Ankara Studies Research Center (VEKAM), Ankara, Türkiye. nalankoksalan@gmail.com

** Asst. Prof. Dr. Ankara Yıldırım Beyazıt University, Department of Information and Records Management, Ankara, Türkiye. ealaca@aybu.edu.tr

Giriş

Günümüzde farklı alanlarda faaliyet gösteren tüm sektörlerde olduğu gibi eğitim sektöründe de rekabet, tercih edilebilirliği artırmak için son derece önemli faktörlerden biridir. Yükseköğretim kurumları üniversiteler de bu rekabet ortamının başlıca aktörleri olarak eğitim sektörü içerisinde yer almaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK) üniversite kavramını “Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan fakülte, enstitü, yüksekokul vb. kuruluş ve birimlerden oluşan öğretim kurumu” olarak tanımlamaktadır (TDK, 2022). Bu tanımdan yola çıkarak üniversitelerin belirli bir amaç doğrultusunda inşa edilmiş ve o amaca hizmet edebilmek için bilimsel araştırma ve yayın yapan kuruluşlar olduğu söylenebilir. Bu kuruluşların her birinin ulaşmak istediği hedefleri belirleyen, eğitim sektörünün mihenk taşı ise başarı faktörüdür. Başarı faktörünün etkisiyle üniversiteler arasında farklı birçok konuda rekabet ortaya çıkmıştır. Birbirinden farklı amaçlar ve sebepler ile rekabet ortamına katılan ve gün geçtikçe sayıları artan bu kurumların akademik başarılarını ölçebilmek için gerekli stratejiyi oluşturabilmek, bahsi geçen akademik başarının neye göre ölçülebileceğine karar vermek ve ölçümler sonucunda bir sıralama yapabilmek ve dolayısıyla kurumlara amaçları doğrultusunda ilerleyebilecekleri sürdürülebilir bir rekabet ortamı yaratmak ise elzem bir hale gelmiştir.

Üniversite sıralama sistemlerinin temeli ilk olarak Çin Halk Cumhuriyeti’nde, dünya standartlarında üniversitelerin inşa edilmesi amacı ile Çin Hükümeti tarafından ortaya konulan 985 başlıklı proje kapsamında atılmıştır. Yürütülen çalışmalar çerçevesinde projenin dokuz üniversiteden oluşan ilk grubu arasına seçilen Shanghai Jiao Tong Üniversitesi’nde dünya standartlarında bir üniversite olabilmek için gerekli stratejik planlar belirlenmiştir. Bu planlar doğrultusunda “Dünya standartlarında bir üniversitenin tanımı nedir? Dünya çapında kaç tane birinci sınıf üniversite olmalıdır? Dünya yükseköğretim sistemindeki en iyi Çin üniversitelerinin konumları nelerdir? En iyi Çin üniversiteleri, dünya çapındaki diğer üniversitelerle arasındaki farkı nasıl azaltabilir?” gibi sorulara cevaplar bulunması amacıyla yola çıkılarak Çin’de bulunan üniversiteler ile diğer dünya üniversiteleri karşılaştırılmaya ve sıralanmaya başlanmıştır. Tüm bu çalışmaların bir uzantısı olarak ilk resmi sıralama olan Dünya Üniversiteleri Akademik Sıralaması (Academic Ranking of World Universities- ARWU), 2003 yılında ortaya çıkmıştır (Liu, 2009, s. 2).

Çin’de ortaya çıkan sıralama örneğinde görüldüğü üzere üniversiteleri bir sistem dâhilinde standardize edilmiş başlıca kriterlerle değerlendirmek ve sıralamak, eğitim sektöründeki rekabetin ve dolayısı ile “en iyi olma” yarışının doğal bir sonucu olmuştur. Tarih içerisinde yerel kültür ve ideolojileri ile eğitim vermeye devam eden geleneksel yapıdaki üniversiteleri daha dinamik, girişimci ve rekabetçi tutabilmek (Öncel, 2017, s. 15), birbirleri ile kıyaslayabilmek ve verilen eğitim ile hizmetin kalitesine ilişkin bir gösterge sunabilmek (Okuyucu, 2019, s. 108) için zamanla gelişen ve değişen kriterlere

sahip birçok sıralama sistemi ortaya çıkmıştır. ARWU, CWUR (Center for World University Rankings), QS Top Universities, THE (Times Higher Education World University Rankings) bu sistemlerden sadece birkaçıdır.

Türkiye’deki üniversitelerin, dünyadaki tüm üniversiteleri farklı kriterlere göre sıralayan bu sistemler arasında üst sıralarda yer alabilmesi hem kurumsal prestijlerine değer katabilmesinde hem dünya standartlarındaki diğer üniversiteler arasında fark yaratabilmesinde hem de onlarla yarışabilir düzeye gelebilmesinde önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir. Bu küresel ölçeğin içerisinde yer edinebilmek için ise sıralama sisteminin yöntemini iyi bilmek, üniversite hedefleri doğrultusunda sistemin temel aldığı kriterlere uygun faaliyet gösterebilmek ve stratejik planlar hazırlamak son derece önemlidir. Bu nedenle ortaya konulan bu çalışmada, sıralama sistemlerinden biri olan QS Dünya Üniversite Sıralamalarının çalışma sistemi ve kriterleri açıklanarak 2024 yılı sıralamalarında ilk 1.000’de yer alan ve benzer özellikler gösteren Türkiye adresli üniversiteler incelenmiştir. Türkiye’deki üniversitelerin, sıralama sistemlerinde daha üst sıralara yerleşebilmesi, eğitim kalitesini destekleyen dayanaklar (bütçe, koleksiyon, insan kaynağı vb.) edinebilmesi, akademik yeterliliklerini ulusal ve uluslararası platformlarda görünür kılabilmesi, tercih edilme oranını artırabilmesi ve diğer üniversiteler ile rekabet edebilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Uluslararası Sıralama Sistemleri: Kavramsal Bir Çerçeve

Ön lisans, lisans ve lisansüstü seviyelerde eğitim veren kurumlar olan üniversiteler için ARWU, Webometrics, URAP (University Ranking by Academic Performance), THE, ve QS gibi sıralama sistemleri arasında yer alabilmenin önemli olduğu ifade edilmektedir (Özel, 2019, s. 168; Tosunoğlu ve Yılmaz, 2021, s. 28). Çalışmanın bu bölümünde uluslararası ölçekte sıralama yapan ve yukarıda adı geçen kuruluşlara değinilerek sıralama kriterleri ve ağırlıkları hakkında literatüre dayalı bilgiler sunulmakta ve konu QS özelinde ayrıca ele alınmaktadır.

ARWU

ARWU, Şangay Jiao Tong Üniversitesi Eğitim Enstitüsü tarafından hazırlanmış ve yayımlanmıştır. 2009 yılından beri ShanghaiRanking Consultancy tarafından yayımlanmaktadır. İlk olarak 2003 yılında beş ölçütü temel alarak kullanılan sistem 2004 yılından itibaren diğer ölçütlerin ağırlıklandırılmasıyla değiştirilmiş ve geliştirilmiştir. 2015 yılına kadar ölçütler temelinde herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir (Doğan, 2017, s. 183). Dünyadaki üniversiteleri sıralamak için Nobel Ödülü¹ ve Fields Madalyası²

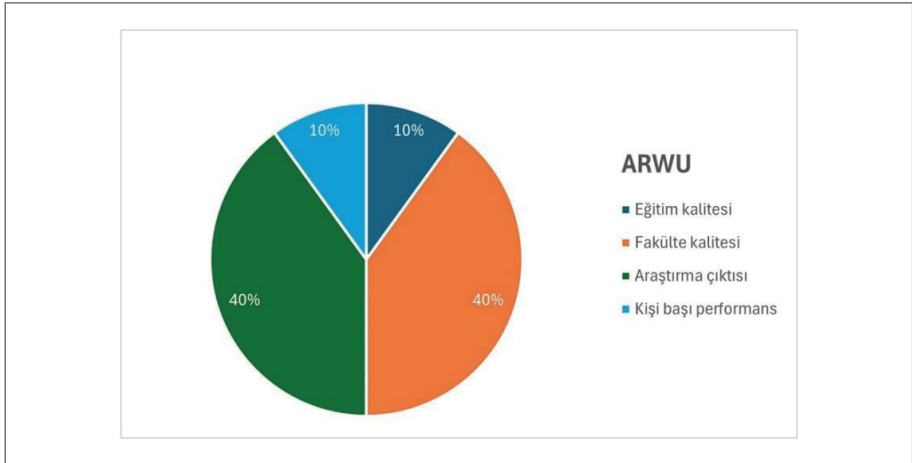
1 Nobel Ödülü sahipleri için bakınız: <http://www.nobelprize.org/>

2 Fields Madalyası sahipleri için bakınız: <http://www.mathunion.org/>

kazanan mezun ve personel sayısı, Nature ve Science³ dergilerinde yayımlanan makale sayısı, Clarivate⁴'in seçtiği yüksek oranda alıntı yapılan araştırmacı sayısı ile Science Citation Index Expanded (SCIE) ve Social Science Citation Index (SSCI)'te dizinlenen makaleler ve bir kurumda kişi başına düşen akademik performans dâhil olmak üzere altı nesnel göstereyi kullanmaktadır. Akademik personel sayısı verilerine ait bilgiler National Ministry of Education (Milli Eğitim Bakanlığı), National Bureau of Statistics (Ulusal İstatistik Bürosu), National Association of Universities and Colleges (Ulusal Üniversiteler ve Yükseköğretim Derneği), National Rector's Conference (Ulusal Rektörler Konferansı) gibi ulusal veya bölgesel kurumlar aracılığı ile elde edilmektedir. Toplamda 2.500'den fazla üniversite sıralanıp aralarındaki yukarıdaki kriterlere göre ilk 1.000'e giren üniversiteler yayımlanmaktadır (ARWU, 2023a; ARWU, 2023b). ARWU göstergeleri ve ağırlıkları şu şekildedir (ARWU, 2023b):

Şekil 1.

ARWU sıralama kriterleri ve ağırlıkları (%)

Günümüzde ARWU sıralaması temelde dört sıralama kriterinden oluşmaktadır. Bunlar: Bir kurumdaki Nobel Ödülü veya Fields Madalyası kazanan mezunların sayısını gösteren eğitim kalitesi (%10), bir kurumdaki Nobel Ödülleri ve Fields Madalyaları kazanan personel sayısı (%20) ve yüksek atıf alan araştırmacıların sayısını (%20) gösteren fakülte kalitesi (%40), Nature ve Science dergilerinde yayımlanan makaleler (%20) ve SCIE ve SSCI' te dizinlenen makaleler (%20) temel alan araştırma çıktısı (%40) ve bir kurumundaki kişi başına düşen akademik performans (%10) göstergeleridir.

3 Nature and Science dergisi için bakınız: <http://www.webofscience.com/>

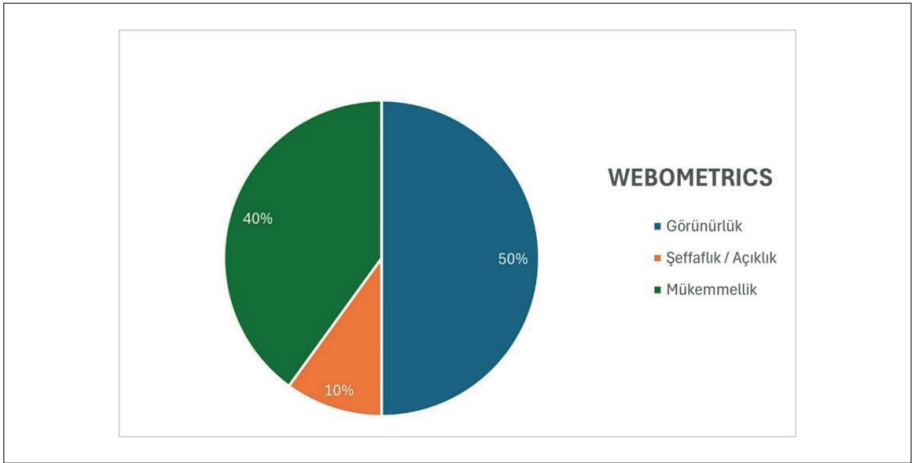
4 Yüksek atıf alan araştırmacılar için bakınız: <https://clarivate.com/highly-cited-researchers/>

Webometrics

Avrupa'nın ilk temel araştırma kuruluşu ve İspanya'nın ise en büyük araştırma kuruluşlarından Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC)'a bağlı alt bir araştırma grubu olan Cybermetrics Lab (Sibermetrik Laboratuvarı) tarafından 2004 yılında geliştirilmiş bir girişimdir. ARWU'den bir yıl sonra geliştirilen Webometrics sıralamaları CSIC'nin ifade ettiği amaçlarına paralel ilerleyen ve her yıl iki defa hazırlanan sıralamaların temel amacı ise bilimsel ve kültürel bilgilerin aktarımını artırmak için açık erişim girişimlerini desteklemek ve akademik çalışmaların webdeki varlığını teşvik etmektir (Ranking Web of Universities, 2023a; Doğan ve Al, 2018, s. 19). Bu amaç doğrultusunda doksanlı yıllardan itibaren çalışmalarını sürdüren Sibermetrik Laboratuvarı, bilimsel bilginin üretilmesi ve bilimsel iletişim süreçleriyle son derece bağlantılı olan internet ve web içeriklerinin niceliksel açıdan analizi üzerine yoğunlaşmış, tasarladığı göstergeler ile webdeki bilimsel etkinliği ölçerek bibliyometrik ve webometrik yöntemler ile ilk sonuçlarını 2004 yılında elde etmiş ve yayımlamıştır (Ranking Web of Universities, 2023b). Webometrics sıralama yönteminin dayanağı, bilim insanlarının ve üniversitelerin öğretim üyelerinin web sayfalarında ve internet ortamında yayımlanan eserlerinin üniversitenin performansı hakkında önemli bir yeri olduğu görüşüdür (Saka ve Yaman, 2011, s. 75). Webometrics göstergeleri ve ağırlıkları şu şekildedir (Ranking Web of Universities, 2023b):

Şekil 2.

Webometrics sıralama kriterleri ve ağırlıkları (%)

Webometrics'in sıralama yaparken temel aldığı üç gösterge bulunmaktadır. Bunlar: Web içeriklerinin etkisini ölçmek için arama motorlarından kurumun web sayfasına

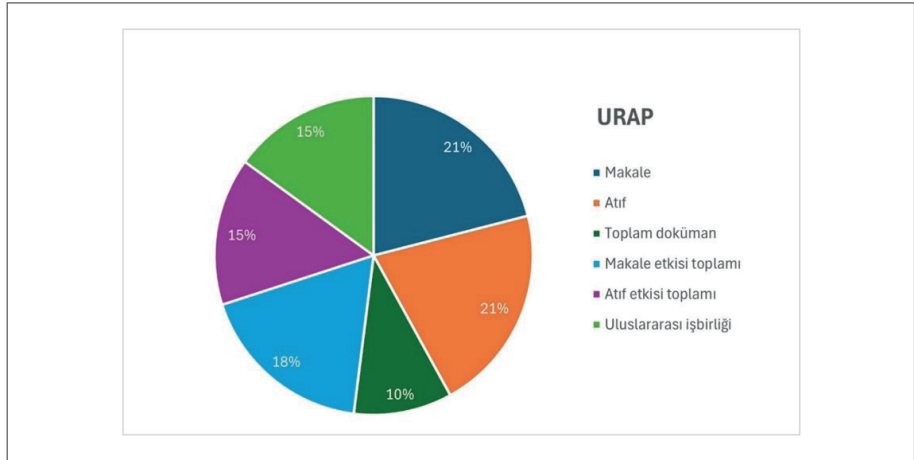
bağlanan alt bağlantıların sayısını ölçen ve veri kaynağı olarak Ahrefs⁵ ve Majestic⁶i kullanan görünürlük göstergesi (%50), Google Akademik profilleri kaynak alınarak ilk 310 yazardan yapılan alıntı sayısını (ilk 20 hariç) gösteren şeffaflık/açıklık göstergesi (%10) ve Scimago⁷ (Journal & Country Rank-SJR) kaynağından veri tabanındaki 27 disiplinin her birinden beş yıllık periyotta (2018-2022) en çok alıntı yapılan ilk %10'daki makalelerin sayısını gösteren mükemmellik (%40) göstergeleridir.

URAP

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Enformatik Enstitüsü bünyesinde 2009 yılında kurulan URAP Araştırma Laboratuvarı tarafından geliştirilen sistem 2010 yılından itibaren her yıl Türkiye ve Dünya genelinde başarılı üniversiteleri sıralamak amacıyla kar amacı gütmeyen bir kurum olarak ortaya çıkmıştır ve odak noktası akademik kalite olarak belirlemiştir (Ataç, Beyazgül ve Cengiz, 2020, s. 122; URAP, 2020a). 2009 yılında ilk ortaya çıkış amacı Türk üniversitelerini sıralamak olan URAP, dünya sıralamaları üzerine de yoğunlaşmış ve son yapmış olduğu dünya sıralamasında (2022-2023) 6 akademik performans göstergesini temel alarak akademik performansa dayalı bir sıralama yayımlamıştır (Doğan ve Al, 2018, s. 585; URAP, 2020b).

Şekil 3.

URAP sıralama kriterleri ve ağırlıkları (%)

5 Ahrefs için bakınız: <https://ahrefs.com/>

6 Majestic için bakınız: <https://majestic.com/>

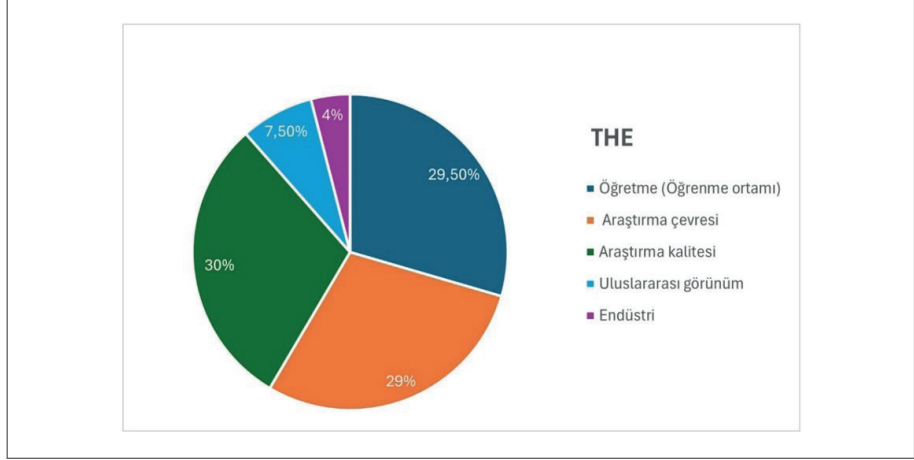
7 Majestic için bakınız: <https://majestic.com/>

URAP dünya üniversiteleri sıralaması, güncel bilimsel verimliliği ölçmek amacı ile kullanılan makale (%21) göstergesi, araştırma etkisini ölçmeyi amaçlayan atıf (%2), bilimsel verimliliği ölçmeyi hedefleyen toplam doküman (%10), araştırma kalitesini ölçmek amacı ile kullanılan makale etkisi toplamı (%18) ve atıf etkisi toplamı (%15) göstergeleri ile bir üniversitenin uluslararası kabulünün ölçüsünü ortaya koyan uluslararası işbirliği (%15) gösterge setinin ağırlıklandırılması sonucu hesaplanmaktadır (bkz. Şekil 3). Tüm göstergelerin hesaplanmasında veri kaynağı olarak InCites kullanılmaktadır (URAP, 2020c). Ek olarak göstergelerin hesaplanması için kullanılan metodoloji tutarlı bir şekilde sürdürülmeye çalışılsa da ölçütlerin her birinde baz alınan yıl aralığı yıllık olarak hesaplanmaktadır (URAP, 2020d).

THE

THE, 2010'dan beri küresel ölçekte üniversitelerin performansını değerlendirmek amacıyla başarı sıralamaları oluşturan ve bu kurumlara ilişkin performans verileri sağlayan İngiliz menşeli bir ticari kuruluştur. THE genel sıralamalara 2010 yılında 200 üniversite üzerinden başlamış 2015 yılında bu sayıyı 800 üniversiteye çıkarmış ve 2024 yılına ait sıralamaları analiz etmek için ise 108 ülke ve bölgeden 1.906 üniversiteyi değerlendirmeye almıştır. THE sıralamaları kaynak olarak Elsevier'in Scopus atıf dizinini kullanmaktadır (Doğan, 2017, s. 129; THE, 2023a). 2023 yılı itibarı ile yöntemini güncelleyen THE, performans göstergelerini 13'ten 18'e çıkararak daha dengeli kıyaslamalar ve analizler yapabilmek için yeni göstergeleri değerlendirmeye aldığını duyurmuştur. Göstergelerden biri olan yurtdışında eğitim ise şu anda sıfır ağırlığa sahip olduğu için Şekil 4'te 17 gösterge sıralanmaktadır. Güncellenen göstergelerin isimlerinde değişiklik yapılmış olsa da bu göstergeler hâlâ beş temel alanda gruplanmakta ve Şekil 4'te gösterilmektedir (THE, 2023a; THE, 2023b).

Şekil 4.*THE sıralama kriterleri ve ağırlıkları (%)*

THE göstergeleri öğretme (öğrenme ortamı), araştırma çevresi, araştırma kalitesi, uluslararası görünüm ve endüstri olmak üzere beş temel göstergeden oluşmaktadır. Bu 5 gösterge kendi içerisinde 17 ayrı alt grubu kapsamaktadır. Öğretme (öğrenme ortamı) göstergesi (%29,5) kendi içinde beş ayrı ağırlığa sahip akademik itibar anketi (%15), personel-öğrenci oranı (%4,5), doktora-lisans oranı (%2), verilen doktoraların akademik kadroya oranı (%5,5) ve kurumsal gelir (%2,5) alt göstergelerinden oluşmakta ve THE veri ekibinin uyguladığı akademik itibar araştırması anketlerinden elde edilen sonuçların analizi üzerinden veri sağlanmaktadır. Araştırma çevresi göstergesi (%29) ise araştırma itibarı (%18), araştırma geliri (%5,5) ve araştırma verimliliği (%5,5) alt kategorilerinden oluşmakta ve veriler Elsevier'in Scopus veri tabanından elde edilmektedir. Araştırma kalitesi göstergesi (%30) atıf etkisi (%15), araştırma gücü (%5), araştırma mükemmeliyeti (%5), ve araştırmanın etkisi (%5) kategorilerinden oluşmakla birlikte veri kaynağı olarak Elsevier'in Scopus veri tabanını kullanmaktadır. Uluslararası görünüm göstergesi (%7,5) uluslararası öğrencilerin oranı (%2,5), uluslararası personel oranı (%2,5) ve uluslararası işbirliği (%2,5) ölçütleri kullanılarak belirlenmekte ve veri kaynağı olarak araştırma kalitesi ölçütü ile aynı beş yıllık süreci değerlendirmektedir. Son temel gösterge olan Endüstri göstergesi (%4) ise endüstri geliri (%2) ve patentler (%2) ölçütleri üzerinden değerlendirilmeye alınmakta ve veriler Elsevier tarafından sağlanmaktadır. Patentler World Intellectual Property Organisation (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü), the European Patent Office (Avrupa Patent Ofisi) ile Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Japonya'nın patent ofislerinden sağlanmaktadır (THE, 2023a).

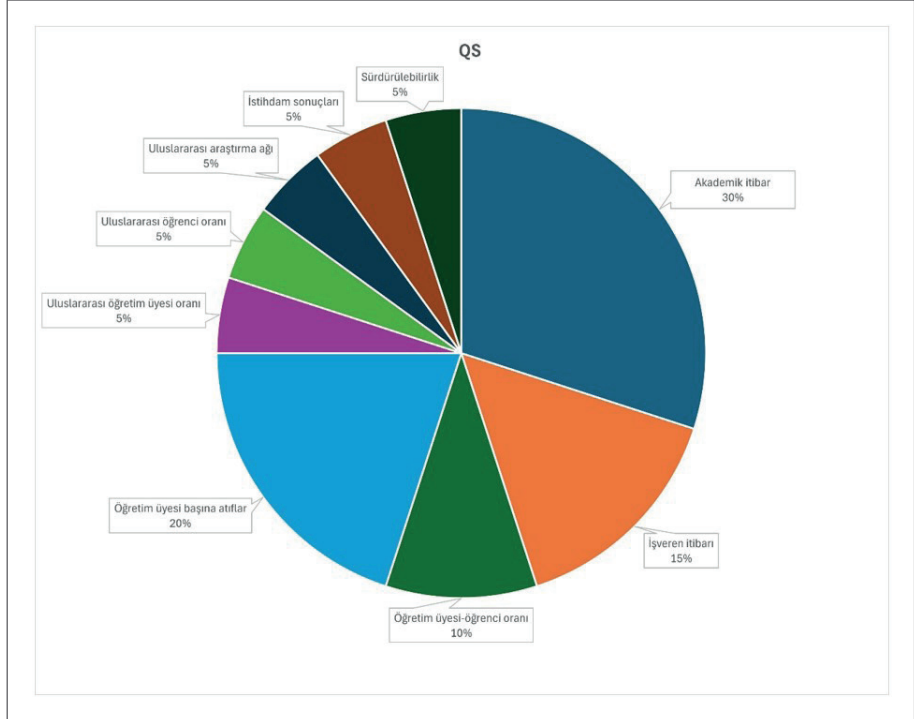
QS TopUniversities

Lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine akademik kariyerlerinde başarıyı yakalayabilmeleri için üniversiteler, burslar ve araştırma finansmanları hakkında danışmanlık hizmeti veren kuruluşlardan biri olan QS, 1990 yılında Nunzio Quacquarelli tarafından yükseköğrenim sektörünün iki önemli unsuru olan kurumları ve öğrencileri bir araya getirebilmek amacıyla kurulmuş İngiliz menşeli bir şirkettir. Bu çerçevede istatistiksel veriler sunmak, kişilere/kurumlara yükseköğretim alanında destek olmak ve çözümler üretmek, kurumlar için iş ortağı, kişiler için ise eğitim-öğretim hayatlarının yol göstericisi ve danışmanı olmak amacı ile yola çıkan şirket dünya çapında yükseköğretim kurumlarının analiz edilmesinde faaliyet göstermektedir. (QS, 2023a; QS, 2023b; QS, 2023c).

QS sıralamaları ilk defa 2004 yılında THES (Times Higher Education Supplement)-QS iş birliğiyle yayımlanmaya başlamıştır. 2004-2009 yılları arasında devam eden işbirliği, THE'nın QS tarafından toplanan verilerin kullanılmayacağını açıklaması üzerine sonlanmış ve 2010 yılından itibaren QS tarafından tekil olarak yayımlanmıştır (Baty, 2014, s. 125; Holmes, 2010, s. 91-92). QS verileri toplarken üniversiteleri altı ana kriter kapsamında değerlendirmektedir. 2023 yılı itibari ile mevcut kriterlere üç yeni kriteri daha ekleyerek güncelleme yapan QS, değerlendirme kapsamını da genişletmiştir. Uluslararası araştırma ağı, istihdam sonuçları ve sürdürülebilirlik göstergeleri eklenerek genişletilen değerlendirme kriterlerinin ağırlıkları da güncellenmiştir. İstihdam edilebilirlik ve sürdürülebilirlik göstergelerini de değerlendirmeye alarak sıralama çalışmaları yürüten kuruluşlar arasında tek olan QS, yapılan değişikliklerin sektörün kolektif zekâsını ve öğrencilerin değişen önceliklerini yansıttığına inandığını ve öğrencilerin uzmanlaşmak istedikleri alanlarda öne çıkan kurumları belirlemelerine destek olmak istediklerini belirtmektedir (Bridgestock, 2016; OCallaghan, 2023; QS, 2023d). QS göstergeleri ve ağırlıkları şu şekildedir (QS, 2023d):

Şekil 5.

QS sıralama kriterleri ve ağırlıkları (%)

1. Akademik itibar (%30): QS sıralamalarında oransal ağırlığı en yüksek olan göstergedir. Akademik itibar endeksi dünya çapında alanında uzman akademisyenlere gönderilen anketlere alınan cevaplar neticesinde hesaplanmaktadır. Anketteki sorular yıldan yıla değişebilen ve önceden paylaşılmayan sorulardır. Anket gönderilen kişilerin kaynağı önceki katılımcılar, QS anket adaylık prosedüründe bulunan kurumlardan gönderilen iletişim listeleri, anket adaylık prosedüründe bulunan ve QS sisteminde kayıtlı kişiler ile International Book Information Service (IBIS-Uluslararası Kitap Bilgi Servisi) veri tabanında bulunan akademisyenlerden oluşmaktadır. Akademisyenlerden, kendi kurumları dışında kalan yerel ve uluslararası kurumlar arasında akademik mükemmellik sergilediklerini düşündükleri ve sayıları 10 ile 30 arasında değişen kurum bu kriter kapsamında aday göstermeleri talep edilmektedir (QS, 2023e).

2. İşveren itibarı (%15): İşveren itibarı endeksi özel olarak bir sektörde uzmanlaşmış işverenlere gönderilen anketlere alınan cevaplar neticesinde hesaplanmaktadır. Ankette her yıl belirli bir tema ya da pazarın ihtiyacını karşılamak, alınan adaylıklar hakkında daha detaylı bilgi sağlamak amacıyla ek sorular bulundurulmaktadır. Anket gönderilen işveren grubunun kaynağı önceki katılımcılar, QS anket adaylık prosedüründe bulunan kurumlardan gönderilen iletişim listeleri, anket adaylık prosedüründe bulunan ve QS sisteminde kayıtlı kişiler ile araştırma ortaklarından oluşmaktadır. İşverenlerden en iyi mezunları verdiklerini düşündükleri sayıları 10 ile 30 arasında değişen kurumu bu kriter kapsamında aday göstermeleri talep edilmektedir (QS, 2023f).
3. Öğretim üyesi-öğrenci oranı (%10): Bu göstergenin hesaplanması tam zamanlı eşdeğer (FTE-Full-time equivalent) öğretim üyelerinin tam zamanlı eşdeğer öğrencilere oranlanması ile belirlenmektedir. Bu veriler HESA, bakanlıklar ve web kaynakları gibi farklı birçok kurumdan toplanıp derlenmekte ve bilgilerin orijinalliklerinin doğrulanması amacıyla karşılaştırma yapılarak kontrol edilmektedir (QS, 2021a).
4. Öğretim üyesi başına atıflar (%20): Bu gösterge kurumun büyüklüğü dikkate alınarak o kurumda yürütülen araştırma çıktısının etki alanı ve hacmi ölçülerek hesaplanmaktadır (QS, 2021b). QS araştırma makaleleri ve atıfların hesaplanması için Scopus atıf dizininden veriler toplamaktadır (QS, 2023g).
5. Uluslararası öğretim üyesi oranı (%5): Uluslararası öğretim üyelerinin sayısının genel personel sayısına oranlanması sonucu elde edilmektedir. Oranın yükselmesinin araştırmanın, öğretim çeşitliliğinin ve kurum cazibesinin pozitif anlamda gelişmesi olarak görüldüğü ifade edilmektedir (QS, 2021c).
6. Uluslararası öğrenci oranı (%5): İlgili gösterge uluslararası öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısına oranlanması sonucu elde edilmektedir. Oranın artmasının kültürel çeşitlilik, mezun çeşitliliği, öğrenme deneyimlerinde çeşitlilik sağlanması ve uluslararası iletişimin gelişmesi için pozitif bir gösterge olduğu belirtilmektedir. Ayrıca kurumdaki uluslararası öğrenci sayısının artması, kurumun yurt dışından öğrenci çekebilecek nitelikte prestij sağladığını da göstermektedir (QS, 2021d).
7. IRN-International Research Network (%5): Kurumların araştırmaları daha geniş kitlelere yayabilmek ve dünyanın farklı bölgelerindeki kurumlarla iş birliği yapabilmek, uluslararası kapsamda iş birlikleri yaparak yayınlar çıkarabilmek amacıyla yapılan çalışmalarını belgeleyen ve bu araştırma iş birliklerini nasıl oluşturup sürdürdüklerine ilişkin bilgi veren bir göstergedir. Bu kriter, kurumların yaptıkları iş birlikleri ve araştırma ortaklıkları ile geliştirdikleri araştırma ağlarının

coğrafyasını çeşitlendirebilme yeteneğini yansıtmaktadır. İlk defa 2023 yılında değerlendirme kapsamına alınmıştır (QS, 2023h).

8. İstihdam sonuçları (%5): Bu gösterge kurumların mezunları arasındaki istihdam oranını yansıtmak amacıyla kullanılmaktadır. İstihdam oranının artması başarılı bir kariyerin göstergesi olarak değerlendirildiğinden kurumlar için tercih edilebilirliği artırmaktadır. Bu gösterge lisansüstü istihdam endeksi ve mezun etkisi ölçümlerinin birleştirilmesi ile hesaplanmaktadır (QS, 2023i).
9. Sürdürülebilirlik (%5): Birleşmiş Milletler (BM)'in açıkladığı 17 sürdürülebilir kalkınma amacı⁸ kapsamında yapılan araştırmalardan mezunların iklim krizi gibi küresel sorunların çözümüne yönelik araştırmalarının etkisine kadar birçok konunun temel alınıp araştırıldığı bu gösterge işverenler ve üniversitelerin sosyal ve çevresel etkilerini ölçmektedir (QS, 2023i). Bu kategoriye sosyal etki (%45), çevresel etki (%45) ve yönetim (%10) şeklinde üç ana kriter kaynaklık etmektedir. Kritere uygunluk göstermek ve katılım sağlamak için BM'nin sürdürülebilir kalkınma amaçları ile uyumlu bir araştırma kültürünü kanıtlayan araştırmaların varlığı ve sıralama metodolojisine uyumluluğu ön koşuldur (QS, 2023j).

Üniversitelerin ilgili sıralama sisteminde yer alabilmesi için dokuz ana başlıkta belirtilen göstergeleri karşılaması QS Dünya Üniversite Sıralamaları ve Bölgelere Göre QS Dünya Üniversite Sıralamalarının hesaplanması için tek başına yeterli olmamaktadır. Üniversitelerin QS Dünya Üniversite Sıralamalarına uygun olarak değerlendirilebilmesi için konu kapsamlılığı, seviye kapsamlılığı ve öğretim şekli uygunluk kriterlerini⁹ de karşılaması gerekmektedir (QS, 2023k).

Literatür Değerlendirmesi

Uluslararası sıralama sistemlerine dair bilgiler ışığında, literatüre bakıldığında üniversiteler arasında başarı sıralaması yapan kuruluşların kullandığı kriterleri ve metodolojilerini inceleyen, değerlendiren ve diğer sistemler ile karşılaştıran, güçlü ve zayıf yönlerini belirleyerek bireyler, kurumlar ve karar vericiler için önerilerde bulunan birçok çalışma yer almaktadır. Taylor ve Braddock (2007), yaptıkları çalışmada ARWU ve THES sıralamalarının kullandığı kriterleri karşılaştırmış ve bu sistemler üzerinden sıralama sistemlerinin "mükemmellik" kavramı ile bağıni araştırmışlardır. "İdeal" bir sıralama sisteminin doğru bilgiyi yakalayarak somutlaştırması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca bu sistemlerin sunduğu bilgilerin bireysel, kurumsal ve ulusal düzeyde faydalarının olduğunu belirterek üniversiteler, öğrenciler ve öğretim üyeleri ile eğitim temelinde strateji geliştirebilecek karar verici kurumlar ve devletler tarafından

8 BM'nin 17 sürdürülebilir kalkınma amacı için bakınız: <https://turkiye.un.org/tr/sdgs>

9 Uygunluk kriterleri için bakınız: <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/360019154559-Eligibility-Criteria>

kaynak olarak kullanılabileceğini vurgulamışlardır. Harvey (2008), 'lig tabloları' olarak ifade ettiği sıralamaların, öğretimde "kalite" süreçleri açısından bir tehdit olduğunu, sıralamalar sonucunda eğitim-öğretim ödüllendirilmediği için öğretim politikalarının geliştirilmeye çalışılmadığı aksine sıralamalarda üst sıralara çıkabilmek için sıralama metodolojisinde bulunan kriterler bazında çalışmalara yönelim görüldüğünü vurgulamıştır.

Gueorguiev (2015), günümüzde kullanılan sıralama sistemlerinin üniversitelerde verilen eğitimin kalitesini göstermeyi amaçladığını belirtmiştir. Sıralamalarda kullanılan analizlerin açık ve net bir şekilde objektif olarak ortaya konulması ve geri bildirim mekanizmalarının işlevselleştirilmesi ile öğretim üyelerinin motivasyonu ve kariyer gelişim planları üzerinde etkisi olacağını belirtmiştir. Ayrıca eğitimin iyileştirilmesi için hazırlanmış yönergeler ve kalite yönetim standartlarına dayanarak yükseköğretim kurumlarında eğitim kalitesinin artırılması için alternatif çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Konan ve Yılmaz (2017), sıralamalarda kullanılan ölçütler ve toplam skorun hesaplanması sonucu elde edilen oranların hem benzerlik hem de farklılıklar gösterdiğini belirtmiştir. Sıralama sistemlerinin bazı yöntem ve parametrelerin saydamlık ve nesnellik kriterlerine uygunluğu, politik bağlantıların sıralamaya etkisi, sosyal medyanın etkisinin göz ardı edilmesi, veri işlemedeki mantık hataları ve verilerin işlenmesinde ortaya çıktığı düşünülen ayrımcı cinsiyet teması açısından eleştirildiğini belirterek ölçümler yapılırken saydam, objektif ve nesnel olunması gerektiğini ifade etmiştir. Uslu (2018); ARWU, QS, THE ve URAP sıralamalarını veri seti olarak kullanıp üniversitelerin uluslararası sıralamalarda başarı skorlarını artırabilmesi için yapılan diğer çalışmalar üzerinden değerlendirmelerde bulunmuş ve "saygın" dergilerde yayın yapmak, uluslararası ortaklı projelerde paydaş olarak bulunmak, üniversitelerin iş dünyası ve sanayi alanındaki kurum ve kuruluşlarla işbirliklerini artırmak, akademik teşvik uygulaması yerine çalışmaların sayısını değil "kalitesini" artıran politikalar belirlemek gibi stratejik çalışmalar yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Doğan (2017), akademik performans odaklı uluslararası üniversite sıralama sistemlerinin genel sıralamalarına ve ölçütlerine göre değerlendirilmesini ele aldığı tezinde sıralama konusundaki genel eğilimden ve ARWU, THE ve QS gibi kuruluşlar tarafından yapılan üniversitelerin uluslararası anlamda sıralanması ile ilgili yaşanan gelişmelerden söz ederek ilgili problemlere dikkat çekmiştir. Bir diğer çalışmada Okuyucu (2019), sıralama yapan kuruluşların üniversite sıralamalarının metodolojisini ve sıralama kriterlerinin ağırlıklı oranlarını irdelemiş, verilerin genel olarak Web of Science, Scopus ve Google Scholar gibi veri tabanlarından toplandığını belirtmiştir. Ayrıca üniversiteler sıralamalarda üst sıralarda yer almak için stratejik planlar yaparken, Yükseköğretim Kurulu (YÖK)'nun da üniversitelerde yapılan araştırmalarda "kaliteyi" artırmak için çalışmalar yapması gerektiğini vurgulamıştır.

Günay (2022), üniversite sıralamaları ile ülkelerin ekonomileri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sıralamada yer alan ilk beş yüz üniversite ile buldukları ülkelerde kişi başına düşen gayri safi yurt içi hasıla arasında bir ilişki olduğunu saptamıştır. Sonuç olarak, üniversite sıralamalarının ülkelerin ekonomik performansı ile dolaylı ya da doğrudan ilişkili olarak ortaya çıktığını belirten Günay (2022), yükseköğretimde “kaliteyi” artırmak ve üniversitelerinin sıralamalarda üst sıralarda yer almasını isteyen ülkelerin eğitim ve ekonomi politika belirleyicilerinin birlikte çalışması gerektiğinin altını çizmiştir. Ebzeeva (2023), üniversite sıralaması yapan QS, ARWU ve THE gibi kuruluşları tarihçe, değerlendirme kriterleri ve metodolojileri açısından incelemiş ve bu sistemlerden toplanan veriler doğrultusunda Rusya’daki üniversitelerin bu önemli üç küresel sıralamada yer almasının bir “başarı” göstergesi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Rusya’daki üniversitelerin yükselme hedefine uygun olarak ilke ve mekanizmaların oluşturulması, kılavuzların seçilmesi ve kalkınma politikalarının oluşturulmasının gerekliliklerinden bahsetmiştir.

Değerlendirme sistemlerini temelde belirledikleri göstergeler ve ağırlık oranları üzerinden yapılan hesaplamalara dayandırarak sıralamalar yapan şirketler, barındırdıkları benzerlikler ve farklılıklar ile bütüncül ele alındığında, üniversitelerin iç ve dış dinamiğini etkileyebilecek, eğitim alanında ilerledikleri çizgiye uluslararası düzeyde yön verebilecek, üniversitelere (akademik kadro ve öğrenciler temelinde) çok ulusluluğunu değerlendirme fırsatı yaratabilecek ve bütün değerlendirmelerini paylaştıkları listeler ile değerlendirme ölçütleri çerçevesinde destekleyebilecek kurumlardır. Literatürdeki çalışmalarda genel anlamda bu şirketlerin değerlendirdikleri üniversitelerin gerçekten başarıya öncü kurumlar olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği, açıklanan sonuçların objektif bir şekilde yansıtılıp yansıtılmadığı, listelerdeki üniversitelerin gösterildiği gibi temelde “başarılı” olup olmadığı, “başarılı” olarak nitelendirilen üniversitelerin araştırma çıktılarının nicel değeri ve bu değer araştırmanın “kalitesini” yansıtıp yansıtmadığı ile çalışmaların sayısal artışının yanında niteliğinin de aynı oranda artırılması için üniversitelerin eğitim-öğretim kalitesinden sorumlu kişi ve kurumların sorumluluklarının neler olduğu üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca başarı sıralamalarında yer almak isteyen üniversitelerin sıralama sistemlerinin belirlemiş olduğu göstergeler bazında her bir kriterden yüksek puan alabilmeleri için kurumlarında geliştirilmesi gereken yönlerin neler olduğuna ilişkin değerlendirmelerde ve önerilerde bulunmaktadır.

Araştırmanın Amacı, Yöntemi ve Kapsamı

Araştırmanın temel amacı, dünya çapında kullanılan sıralama sistemlerinden biri olan QS Dünya Üniversite Sıralamaları sistemini aktararak sistemin metodolojisini ortaya koyup, 2024 yılı özelinde bu sıralama sisteminde Türkiye’den ilk 1.000’e giren aynı türden üniversiteleri karşılaştırmalı olarak incelemektir. Bununla birlikte 2024 yılı sıralamasına Türkiye’den girebilen üniversitelerin daha üst sıralarda yer alabilmesi ve Türkiye’den

daha fazla üniversitenin bu sıralamaya girebilmesi için yürütülebilecek çalışmalar ve stratejilere ilişkin önerilerde bulunmak amaçlanmaktadır. Bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. 2024 yılında QS Dünya Üniversite Sıralamalarında Türkiye'den ilk 1.000'e giren üniversiteler hangi açılardan farklılıklar göstermektedir?
2. Türkiye'den daha fazla üniversitenin bu sıralamalara girebilmesi için üniversiteler nasıl bir strateji izlemelidir?

Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniğinin tercih edildiği çalışmada, QS şirketinin temel aldığı kriterler neticesinde ulaşılmış olduğu dünyadaki üniversitelerin başarı sıralamalarını ölçmek ve görselleştirmek amacı ile web sayfaları üzerinden kamuya paylaştığı "QS 2024 Dünya Üniversite Sıralamaları" listesi¹⁰ kullanılmış ve elde edilen veriler analiz edilmiştir. İlgili Microsoft Excel dokümanı içerisinde Türkiye'de bulunan ve sıralama listesinde yer alan üniversiteler filtrelenerek ilk 1.000'e girmeye uygun görülen üniversiteler saptanarak aynı türde sınıflandırılabilen üniversiteler belirlenmiş ve akademik itibar, işveren itibarı, öğretim üyesi ile öğrenci oranı, öğretim üyesi başına düşen atıflar, uluslararası öğretim üyesi oranı, uluslararası öğrenci oranı, uluslararası araştırma ağı, istihdam sonuçları ve sürdürülebilirlik göstergeleri kapsamında karşılaştırılmıştır.

QS Dünya Üniversite Sıralamaları, 2023 yılında ilk defa değerlendirmeye alınan uluslararası araştırma ağı, istihdam sonuçları ve sürdürülebilirlik gösterge sonuçları eklenerek değerlendirme kriterlerinin artması neticesinde güncellenen ağırlık oranları ile birlikte temel alınmıştır. Dünyanın 104 ülkesinden sıralamaya girmeyi başaran üniversitelerin yeni eklenen bu üç gösterge kapsamında yapmış oldukları çalışmalara ait değerlendirme sonuçları uluslararası platformlarda ilk defa görünür hale gelmektedir. Araştırma kapsamında, sıralamada Türkiye'den ilk 1.000'e giren üniversitelerin yeni üç göstergeye göre 2023 yılı boyunca yapmış olduğu çalışmaların etkisi de oransal bağlamda değerlendirilmektedir.

27 Haziran 2023 tarihinde QS şirketi tarafından yayımlanan 2024 QS Dünya Üniversite Sıralamaları kapsamında 1.498 üniversite listelenmiştir. Sıralama listesinde yer alan üniversitelerin adı, sıra bilgisi, uygunluk sağlaması gereken sıralama kriterlerinden [akademik itibar, işveren itibarı, öğretim üyesi-öğrenci oranı, öğretim üyesi başına atıflar, uluslararası öğretim üyesi oranı, uluslararası öğrenci oranı, uluslararası araştırma ağı-IRN, istihdam sonuçları, sürdürülebilirlik] her birinden aldıkları skorlar, toplam skor, lokasyon ve sınıflandırma kategorisi yer almaktadır. Listede yer alan toplam skorlar her bir göstergeden alınan puanlar neticesinde hesaplanmış 19,8 ile 100 arasında değişkenlik

10 QS 2024 Dünya Üniversite Sıralamaları" listesi için bakınız: <https://www.topuniversities.com/world-university-rankings>

gösteren puanlardır. QS kurum sınıflandırmaları boyut, odak, araştırma yoğunluğu ve statü olarak dört kategoride değerlendirilmektedir. Boyut kategorisinin XL (aşırı büyük: 30.000'den büyük), L (büyük: ≥ 12.000), M (orta: ≥ 5.000) ve S (küçük: 5.000'den küçük) olmak üzere dört ayrı kapsamı bulunmaktadır. Odak kategorisi dört ayrı alt kategoriye ayrılmıştır. Bunlar; FC/Full comprehensive (tam kapsamlı, 5 fakülte alanının tamamı + tıp fakültesi), CO/Comprehensive (kapsamlı, 5 fakülte alanının tamamı), FO/Focused (odaklı, 3 veya 4 fakülte alanı) ve SP/Specialist (uzman, 2 veya daha az fakülte alanı) alt kategorileridir. Araştırma yoğunluğu kategorisi de boyut ve odak kategorilerinde olduğu gibi dört ayrı alt kategoride değerlendirilmektedir. Alt kategoriler VH/Very high (çok yüksek), HI/High (yüksek), MD/Medium (orta) ve LO/Low (düşük) şeklindedir. Kurum sınıflandırmalarının son ana kategorisi ise statüdür. Statü A, B, C ve boş olanlar şeklinde dört alt kategoriden oluşmakla birlikte devlet ve özel üniversiteler olarak iki başlıkta belirtilmektedir.

Araştırma, QS 2024 Dünya Üniversite Sıralamalarında QS şirketinin topladığı veriler neticesinde sıralama sistemi kriterlerine göre hesaplanmış olduğu ve kamu ile paylaştığı skora dayanarak Türkiye'den ilk 1.000'e girip her bir kriterden en kapsamlı olanı karşılayabilen ve aynı türde sınıflandırılabilen (30.000 ve üstü öğrenci sayısına sahip, tam kapsamlı yani 5 fakülte alanının tamamı ve tıp fakültesi bulunan, yüksek ve çok yüksek araştırma yoğunluğuna sahip) üniversiteler olan Ankara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi ile sınırlandırılmıştır. Araştırma, QS tarafından paylaşılan veriler ile sınırlı olup genellenebilir bir nitelik taşımamaktadır.

Bulgular ve Değerlendirme

Çalışmanın bu bölümünde üniversiteleri bir dizi kriteri temel alarak inceleyen 2024 yılı QS Dünya Üniversite Sıralamaları temel alınarak, yukarıdaki bölümde ifade edilen araştırma sorularına ilişkin bulgulara yer verilmekte, bulgular eşliğinde QS Dünya Üniversite Sıralamalarına Türkiye'den daha fazla üniversitenin girebilmesi için izlenebilecek stratejiler hakkında değerlendirmelerde bulunmaktadır.

2024 yılı sıralamalarına giren 1.498 üniversite 104 ayrı ülkede¹¹ konumlanmaktadır. QS 2024 Dünya Üniversite Sıralamalarına katılan 1.498 üniversiteden 25'i Türkiye konumundadır. Bunlar Tablo 1'de sırasıyla verilmektedir (QS, 2023m). QS 2024 Dünya Üniversite Sıralamalarında değerlendirilen 1.498 üniversiteden 25'i Türkiye'de iken bunların 10 tanesi ilk 1.000'de yer almıştır. 2024 yılında QS tarafından sıralanan toplam üniversite sayısının yaklaşık %0,7'sine denk gelen bu sayı neticesinde sıralamaya giren üniversitelerin Ankara ve İstanbul'da yer aldığı görülmektedir.

¹¹ Ülkelere ait listeyi görmek için bakınız: https://www.topuniversities.com/world-university-rankings?tab=indicators&sort_by=rank&order_by=asc

Tablo 1.*QS 2024 Dünya Üniversite Sıralamalarında yer alan Türkiye adresli üniversiteler*

QS Sırası	Kurum adı	QS Sırası	Kurum adı
336	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	1201-1400	Dokuz Eylül Üniversitesi
404	İstanbul Teknik Üniversitesi	1201-1400	Erciyes Üniversitesi
431	Koç Üniversitesi	1201-1400	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü
502	Bilkent Üniversitesi	1201-1400	İstanbul Aydın Üniversitesi
514	Boğaziçi Üniversitesi	1201-1400	İstanbul Bilgi Üniversitesi
526	Sabancı Üniversitesi	1201-1400	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
711-720	İstanbul Üniversitesi	1201-1400	Marmara Üniversitesi
761-770	Hacettepe Üniversitesi	1201-1400	Süleyman Demirel Üniversitesi
901-950	Ankara Üniversitesi	1401+	Akdeniz Üniversitesi
951-1000	Yıldız Teknik Üniversitesi	1401+	Atatürk Üniversitesi
1001-1200	Ege Üniversitesi	1401+	Çukurova Üniversitesi
1001-1200	Gazi Üniversitesi	1401+	Sakarya Üniversitesi
1201-1400	Anadolu Üniversitesi		

İlk 1.000'e girdiği belirlenen bu üniversiteler QS tarafından toplanan veriler sonucunda hesaplanan dokuz ana kriter bazında birbirinden farklı skorlara sahiptir. Ayrıca temel dokuz kriter dışında boyut, odak, araştırma yoğunluğu ve statü olarak da farklılıklar mevcuttur. 2024 QS Dünya Üniversite Sıralamalarında Türkiye'den ilk 1.000'e giren 10 üniversite boyut, odak, araştırma yoğunluğu ve statü olarak belirtilen sınıflandırma kategorisinin kapsadığı farklılıklarına göre incelendiğinde 2 aşırı büyük, 5 büyük, 2 orta ve 1 küçük boyutlu; 4 tam kapsamlı (5 fakülte alanının tamamı + tıp fakültesi), 5 kapsamlı (5 fakülte alanının tamamı), 1 odaklı (3 veya 4 fakülte alanı odağına sahip); 6 çok yüksek, 4 yüksek araştırma yoğunluğuna sahip; özel ve devlet üniversitesi statülerinde değerlendirilebilmektedir. Boyut alt kategorilerinin tamamından örnekler barındıran üniversiteler odak kategorisinde uzman alt kategorisinden üniversite içermemektedir. Ayrıca araştırma yoğunluğu kategorisinde de orta ve düşük alt kategorilerinde Türkiye'den ilk 1.000 sıralamasında herhangi bir üniversite yer almamaktadır (bkz. Tablo 2.).

Tablo 2.

QS 2024 Dünya üniversite sıralamaları: Türkiye'den ilk 1.000'e giren üniversitelerin sınıflandırma farklılıkları

2024 Sıra	2023 Sıra	Kurum adı	Konum	Sınıflandırma ¹²		Yoğunluk	Statü
				Boyut	Odak		
=336	501-510	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Türkiye	Büyük	Kapsamlı	Aşırı yüksek	Devlet
=404	601-650	İstanbul Teknik Üniversitesi	Türkiye	Büyük	Odaklı	Aşırı yüksek	Devlet
=431	477=	Koç Üniversitesi	Türkiye	Orta	Tam kapsamlı	Yüksek	Özel
=502	561-570	Bilkent Üniversitesi	Türkiye	Orta	Kapsamlı	Aşırı yüksek	Özel
=514	701-750	Boğaziçi Üniversitesi	Türkiye	Büyük	Kapsamlı	Yüksek	Devlet
=526	531-540	Sabancı Üniversitesi	Türkiye	Küçük	Kapsamlı	Aşırı yüksek	Özel
711-720	801-1000	İstanbul Üniversitesi	Türkiye	Aşırı büyük	Tam kapsamlı	Yüksek	Devlet
761-770	801-1000	Hacettepe Üniversitesi	Türkiye	Büyük	Tam kapsamlı	Aşırı yüksek	Devlet
901-950	1001-1200	Ankara Üniversitesi	Türkiye	Aşırı büyük	Tam kapsamlı	Yüksek	Devlet
951-1000	1001-1200	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye	Büyük	Kapsamlı	Aşırı yüksek	Devlet

QS 2024 Dünya Üniversite Sıralamalarında Türkiye'den ilk 1.000'e giren ve aynı türde sınıflandırılabilen üniversitelerin sayısı ikidir. Sınıflandırmaya alınan üniversiteler değerlendirilirken en fazla öğrenci sayısına sahip, en kapsamlı ve araştırma yoğunluğu en yüksek üniversiteler tercih edilmiştir. Bu tercih kapsamında aşırı büyük boyutlu (XL), tam kapsamlı, 5 fakülte alanının tamamı + tıp fakültesi (FC) bulunan, yüksek (HI) ve çok yüksek (VH) araştırma yoğunluğuna sahip üniversiteler seçilerek yapılan filtreleme sonucu iki üniversite seçim kriterlerini karşılamıştır. 2024 yılı QS Üniversite Sıralamalarında Türkiye'den ilk 1.000 sıralamasında yer alan aynı türde sınıflandırılabilen iki üniversite olan Ankara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'nin sıralama sisteminin temel dokuz kriteri kapsamında hesaplanan yüzdelik oranları birbirlerinden farklıdır (bkz. Tablo 3).

12 boyut (XL: 30.000'den büyük), odak (FC: tam kapsamlı, 5 fakülte alanının tamamı + tıp fakültesi), araştırma yoğunluğu (VH: çok yüksek, HI: yüksek) ve statü (kamu).

Tablo 3

QS 2024 Dünya üniversite sıralamaları: Ankara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi sıralama kriterlerinin karşılaştırmalı gösterimi

QS 2024 Sıralama Kriteri	Üniversite Bazında Toplam Skor	
	Ankara Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
Akademik itibar	18,5	26,4
İşveren itibarı	11,7	19,1
Öğretim üyesi-öğrenci oranı	8,1	3
Öğretim üyesi başına atıflar	2,7	4,2
Uluslararası öğretim üyesi oranı	2,5	6,4
Uluslararası öğrenci oranı	5,4	15,7
Uluslararası araştırma ağı	32,4	36,1
İstihdam sonuçları	15,4	34,7
Sürdürülebilirlik	16,1	3,4

Ankara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi sistemin temel kriterleri dışında sıra, statü, odak ve büyüklük kapsamında da karşılaştırılabilmektedir (bkz. Tablo 4). QS 2024 Dünya Üniversite Sıralama sonuçlarına göre Ankara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'nin sıralama kriterleri bazında karşılaştırmalı tablosu incelendiğinde İstanbul Üniversitesi'nin akademik itibar, işveren itibarı, öğretim üyesi başına atıflar, uluslararası öğretim üyesi oranı, uluslararası öğrenci oranı, uluslararası araştırma ağı ve istihdam sonuçları göstergeleri kapsamında Ankara Üniversitesi'nden daha yüksek puanlar aldığı görülmektedir. Bu durum aynı türde üniversiteleri belirlemek amacı ile yapılan sınıflandırma sonucu incelenen iki üniversiteden İstanbul Üniversitesi'nin toplamda daha yüksek puan alarak QS tarafından paylaşılan sıralamada Ankara Üniversitesi'ne oranla üst sıralarda yer almasında etkili olmuştur.

Tablo 4*Ankara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'ne ait verilerin karşılaştırmalı gösterimi*

	Ankara Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
Ana kampüs bölgesi	Asya	Asya
QS WUR sıralamaları	901-950	711-720
Büyüklik	Aşırı büyük	Aşırı büyük
Statü	Kamu	Kamu
Odak	Tam kapsamlı	Tam kapsamlı
Araştırma Çıktıları	Yüksek	Yüksek
Toplam öğretim üyesi	3.719	2.440
Uluslararası öğretim üyesi	68	123
Uluslararası öğrenciler	3.661	7.053
Öğretim üyesi-öğrenci oranı	%17	%26

İstanbul Üniversitesi, QS sıralamalarında baz alınan en yüksek ağırlık oranlarına sahip üç göstergeden [akademik itibar (%30), öğretim üyesi başına atflar (%20) ve işveren itibarı (%15)] Ankara Üniversitesi'ne göre daha yüksek puanlar almıştır. İstanbul Üniversitesi hesaplamalarda ağırlık oranı %5 olan uluslararası öğrenci oranı, uluslararası araştırma ağı ve istihdam sonuçları göstergelerinde de Ankara Üniversitesi'ne oranla daha yüksek puanlar almıştır. Ankara Üniversitesi yalnızca %10 ağırlık oranına sahip öğretim üyesi-öğrenci oranı ile %5 ağırlık oranına sahip sürdürülebilirlik göstergelerinde İstanbul Üniversitesi'nden daha yüksek puanlar almıştır. İstanbul Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi QS tarafından paylaşılan 2024 yılı skorları kapsamında incelendiğinde:

Akademik itibar skorlarının belirlenmesindeki en önemli faktör anketin uygulandığı katılımcı kitlesinin üniversite hakkındaki algısıdır. Tablo 3'te skorları verilen iki üniversitenin akademik itibar skorları arasındaki farktan yola çıkarak; İstanbul Üniversitesi'nin, akademik itibar skorunun daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

İstanbul Üniversitesi, üniversite kadrosunda yer alan öğretim üyelerinin çalışmalarının aldığı atfların değerlendirildiği toplam skoru etkileyen %20'lik oran ile ikinci büyük gösterge olan öğretim üyesi başına düşen atflar kapsamında 1,5'lik fark ile Ankara Üniversite'nin önüne geçtiği gözlenmektedir. Bu durumda İstanbul Üniversitesi'nin öğretim üyesi kadrosunda yer alan akademisyenlerin araştırma çıktılarının sıralama sistemlerinin veri kaynakları olan veri tabanları tarafından dergilerde yayımlanmış olabileceği söylenebilir. İstanbul Üniversitesinin atf oranlarında 1,5'lik bir farka sahip olmasında Tablo 3'te gösterilen uluslararası öğretim üyesi ve uluslararası öğrenci sayıları arasındaki nicel büyüklüğün de olumlu yönde etkisi olabileceği göz önünde bulundurulması gereken, sonuca olumlu katkı sağlayabilecek bir faktördür.

İşverenlerin üniversite mezunları üzerinden algılarının ölçüldüğü %15 ağırlık oranına sahip işveren itibarı göstergesi de akademik itibar göstergesinde olduğu gibi bir anket sonucuyla hesaplanmaktadır. İşveren anketinin gönderildiği işveren grubunun algısı, üniversite mezunları ile beraber çalışabilme imkânı bulduklarında ya da mezunların sahadaki performansları sonucunda oluşmaktadır. Tablo 2'de yer alan işveren anketi sonucu incelendiğinde, anketin uygulandığı katılımcı kitlesinin İstanbul Üniversitesi'nden mezun olan öğrencileri Ankara Üniversitesi'nden mezun olan öğrencilere oranla daha başarılı bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu durum işverenin mezun öğrenci istihdamı sonrasındaki deneyimlerinin sayılara dönüşmüş bir çıktısıdır.

Ankara Üniversitesi'nin 12,7'lik fark ile önde olduğu sürdürülebilirlik göstergesi, BM tarafından paylaşılan sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında yapılan yayınların nicel değeri ile ilişkilidir. Bu durumda İstanbul Üniversitesi'nde yapılan araştırmaların içeriğinin BM'nin açıklamış olduğu 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı ile uyumlu bir araştırma kültürünün varlığını Ankara Üniversitesi'ndekiler kadar temsil edemediği anlaşılmaktadır. İstanbul Üniversitesi'nin yüksek oranda atıf alan çalışmalarının yanında sürdürülebilir kalkınma amaçlarını konu alan çalışmalar kapsamında eksik yönlerinin bulunduğu iki üniversitenin sürdürülebilirlik göstergesi kapsamında ulaştığı toplam skordan anlaşılmaktadır.

Yıllık olarak üniversiteleri listelemek amacı ile QS tarafından paylaşılan 2024 Dünya Üniversite Sıralamalarında Türkiye'den ilk 1.000'e giren ve aynı türde sınıflandırılabilen üniversitelerden olan İstanbul Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi, QS'in temel aldığı dokuz gösterge (akademik itibar, işveren itibarı, öğretim üyesi-öğrenci oranı, öğretim üyesi başına atıflar, uluslararası öğretim üyesi oranı, uluslararası öğrenci oranı, uluslararası araştırma ağı, istihdam sonuçları, sürdürülebilirlik) kapsamında değerlendirildiğinde, her iki üniversitenin göstergelerden aldığı toplam skorlar bağlamında geliştirilmeye açık yönlerinin olduğu gözlenmektedir.

İki üniversitenin karşılaştırılmasından yola çıkarak QS sıralamalarının üniversitelerin geliştirilmeye muhtaç yönlerinin belirlenmesi ya da geliştirilmeye çalışılan yönleri üzerinde uygulanan stratejinin işe yararlığının ölçülebilmesinde etkili olduğu görülmektedir. Ayrıca daha üst sıralarda yer alan üniversitelerin başarı için uyguladığı stratejilerin uygulanabilirliğinin izlenebilmesi, üniversiteler tarafından yürütülen çalışmaların etki alanının belirlenmesi ve bu alanın genişletilebilmesi için daha yüksek puan alan rakiplerin takip edilebilmesi gibi faydaları bulunmaktadır. Bununla birlikte listelerde üst sıralarda yer alan üniversitelerin yakalayabileceği uluslararası tanınırlık, uluslararası öğrencilerin ve öğretim üyelerinin üniversiteye kazandırılmasında da potansiyeli artırma ihtimali nedeni ile etkin bir rol oynayabilmektedir. Uluslararası akademisyen ve öğrencilere sahip olmanın bütçe ve araştırma çeşitliliği üzerinde olumlu etkileri olabileceği, ayrıca yurt dışı ortaklı proje ve iş birlikleri oluşturmada üniversiteler için etkin bir iletişim ağı oluşturabileceği de göz ardı edilmemelidir.

YÖK tarafından paylaşılan 2022-2023 eğitim öğretim yılı verilerine göre Türkiye’de 208¹³ adet üniversite bulunmaktadır (YÖK, 2018). QS 2024 Dünya Üniversite Sıralamalarında yer alan 1.498 üniversiteden ise sadece 25 tanesi Türkiye’de bulunmaktadır. Bu 25 üniversiteden de 10 tanesi ilk 1.000 sıralamasında yer almış ve kendilerini uluslararası akademik camiada diğer üniversitelerin içerisinde temsil edebilmişlerdir. Türkiye’den sıralamaya giren üniversitelerin %60’ı (n=15) ise 1000-1498 arasında sıralanmıştır. Bu durum toplam sayı göz önünde bulundurulduğunda Türkiye’de eğitim-öğretim sektöründe faaliyet gösteren 183 üniversitenin sıralamalarda temel alınan kriterler çerçevesinde değerlendirilemediğini ve üniversitelerin sıralamada yer alma hedefleri doğrultusunda yeniden yapılanma sürecine girmesi ihtimalini ortaya çıkarmaktadır. Türkiye genelinde üniversiteler bazında sürdürülebilir başarı yakalamak, gerek akademik personel gerek öğrenciler açısından tercih edilen bir ülke ve üniversite olmak için ilk 1.000’de yer alan 10 üniversitenin daha üst sıralara çıkabilmesi faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca sıralamalara giremeyen 183 üniversitenin ise sıralamalarda yer alabilmek amacıyla mevcut öğretim üyesi ve öğrenci sayısı, akademik çıktılarının ulusal ve uluslararası düzeyde varlığı, mezun öğrencilerinin istihdam oranları gibi birçok konuda mevcut durumunu belirlemesi ve sonuçlar doğrultusunda eksik yönlerini geliştirmeye yönelik ihtiyaç analizleri yaparak sürecin daha sağlıklı ilerlemesine alt yapı oluşturması gerektiği düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Üniversiteler arasında benzer ya da farklı kriterleri baz alarak üniversite sıralaması yapan birçok kuruluş bulunmaktadır ve üniversiteler bu kuruluşların yayınladığı listelerin her birinde farklı ağırlık oranları ile sıralamaya alınmaktadır. Benzer kriterlerin dahi farklı düzeylerde değerlendirildiği bu sistemlerin “en iyiyi” veya “mükemmel olanı” yansıtmayı yansıtmadığı günümüzde dahi tartışılmakta olsa da sıralama çalışmaları hâlâ devam etmektedir. Ancak tartışmalara rağmen sıralamalar aracılığıyla elde edilebilecek uluslararası tanınırlık, prestij, uluslararası öğrenci ya da öğretim üyesi kazanımı gibi pozitif yönde sonuçlar da göz ardı edilmemelidir. 2023 yılında Erciyes Üniversitesi tarafından paylaşılan akademik yükseltme ve atama ölçütleri içerisinde yer alan “Doktor öğretim üyesi kadrosuna ilk kez atanacaklar için, uluslararası akredite bir kuruluşun (THE, QS Top Universities, Leiden, Scimago, Webometrics, ARWU, U-Multirank, URAP, HEEACT, CWUR) yaptığı sıralamada alanında ilk 200 (iki yüz) arasına giren bir üniversitede doktora almış (veya uzmanlık yapmış) ve denklığı ÜAK (Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı) tarafından onaylanmış adaylardan ne tür ölçüt aranacağına ERÜ (Erciyes Üniversitesi) Senatosu karar verir” (“Erciyes Üniversitesi”, 2018) ifadesi de bu üniversitelerde doktora denklığı almış akademik personelin perspektifinden bakıldığında pozitif yönde bir sonuçtur. Erciyes Üniversitesi tarafından paylaşılan ölçütlerde bahsedilen “uluslararası akredite kuruluşun yaptığı sıralamalarda ilk 200 içerisinde yer alan üniversiteler” ibaresi birçok

13 Üniversiteleri görmek için bakınız: <https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz>

üniversitede olduğu gibi İstanbul Ayvansaray Üniversitesi ve Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi'nin de atama ve yükseltme ölçütleri konusunda aynı yolu izlediğini göstermektedir (İstanbul Ayvansaray Üniversitesi, 2018; Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, 2021). Benzer bir örnek ise İTÜ (İstanbul Teknik Üniversitesi) akademik yükseltme ve atama ölçütleri ile ilgili senato esasları içerisinde yer alan "Asgari koşulları sağlamayıp; doktora derecesini son iki yıldaki QS veya THE derecelendirme sisteminde ilk 50 arasında yer alan üniversitelerin birisinden, başvuru tarihinden en fazla iki yıl önce almış ve ilgili bilim alanında kendini ispat etmiş adaylar, ÜYK'nın belirlediği ilgili komisyon tarafından doktora tezi ve yayın potansiyeli açısından değerlendirilerek bu esaslarda belirtilen asgari kadro koşullarını sağlamış sayılırlar" ibaresi kapsamında İTÜ'de gözlenmektedir (İstanbul Teknik Üniversitesi, 2022). Üniversitelerin sıralamalarda yer alması, ilk 1.000 ya da ilk 500'e girmiş olmaları durumuna üniversiteler tarafından web sayfalarında da yer verilmekte ve üniversiteler için bir değer ölçütü olarak kullanılmaktadır ("Ankara Üniversitesi", 2023; "Koç Üniversitesi", 2024).

QS 2024 Dünya Üniversite Sıralamaları da diğer üniversite sıralaması yapan kuruluşlar gibi birden çok göstereyi üniversitenin paydaşları olarak nitelendirilebilecek kişi ve kurumlar ile iletişim ve iş birliği yapmaktadır. Bu işbirliği neticesinde hesapladığı skorlar aracılığıyla üniversiteleri sıralamakta ve bu bilgileri kamu ile paylaşmaktadır. QS sıralamalarının metodolojisi incelendiğinde, sıralama sistemlerinin kriterleri birbirinden farklılık gösterse dahi genel anlamda "yayın", "eğitim-öğretim" ve "araştırma" odağında benzer kriterlerin temel alındığı anlaşılmaktadır. QS ise dünyadaki gelişmeleri dikkate alarak 2023 yılında sıralama göstergelerine ek üç gösterge daha ekleyerek hem üniversitelerin güncel sorunlar üzerinde yapabileceği araştırmaları artırmak ve teşvik etmek hem de dengeli ve doğru bir sıralama yapabilmek için kriterlerini güncelleme yoluna gitmiştir.

Üniversiteler bölgeleri, çalışma alanları, fakülte sayıları, kuruluş yılları, statüleri ve bütçeleri dolayısıyla olanakları açısından farklılık göstermektedir. Aynı zamanda araştırma çıktıları, öğretim üyesi sayıları, öğrenci sayıları ve öğrenci öğretim üyesi oranları kapsamında da farklılıkları barındırmaktadır. Sıralama sistemleri farklı birçok dinamiğe sahip eğitim kurumlarını önceden belirledikleri ölçütler (akademik itibar, işveren itibarı, öğretim üyesi-öğrenci oranı, öğretim üyesi başına atıflar, uluslararası öğretim üyesi oranı, uluslararası öğrenci oranı, uluslararası araştırma ağı-IRN, istihdam sonuçları, sürdürülebilirlik) ve ağırlık oranları doğrultusunda sıralamakta ve bunu kamuya açık platformlar üzerinden paylaşmaktadır. Bu nedenle tüm göstergelerin her üniversiteyi aynı oranda ve doğru olarak değerlendirmesinin mümkün olmadığını kabul etmek gerekmektedir. Köklü bir üniversite ile yeni kurulan bir üniversitenin kabul görmüş itibarı, mezunları ile iletişimi aynı düzeyde olmayacaktır. Aynı şekilde tıp fakültesi bulunan bir üniversitenin akademik çıktılarının aldığı atıf sayısı, sosyal bilimler alanında tematik olarak çalışan bir üniversitenin akademik çıktılarından aldığı atıf sayısı

ile benzer olmayacaktır. Bu kapsamda QS Dünya Üniversite Sıralamalarına Türkiye'den daha fazla üniversitenin girebilmesi için geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmaktadır:

- QS sıralamasının metodolojisine hâkim olunmalı, göstergelere etkisi olan ve anketler sonucu veri toplanan hedef grup aktif olarak bilgilendirilmeli,
- İstihdam sonuçları kriterinin etkisini ölçebilmek için mezun takip sistemi vb. uygulamalar ile mezunlar ile iletişim kurulmalı/kuvvetlendirilmeli,
- Ulusal ve uluslararası iş birlikleri ile hem mezunların istihdam olanak ve oranları artırılmalı hem de işveren anketleri aracılığıyla kurumsal itibarın güçlendirilmesine katkı sağlanmalı,
- Araştırma yoğunluğunu artırabilmek ve daha fazla ulusal/uluslararası öğrenciyi araştırma sürecine dâhil edebilmek için fakülte sayıları ve "niteliği" artırılmalı (özel bir çalışma alanı ya da teması olmayan üniversiteler için),
- İngilizcenin evrensel bir dil olması ve etki alanının geniş olması sebebi ile eğitim dilinde İngilizceye ağırlık verilmeli, İngilizce içeriklerle müfredat zenginleştirilmeli,
- Üretilen çıktılar ile hem uluslararası platformlarda daha fazla yer alabilmek hem de farklı akademik çalışmalarda kaynak olarak kullanılabilme potansiyelini artırmak için akademik çıktılarının çok dilli olmasına özen gösterilmeli,
- Öğretim üyesi başına düşen atıfların etki oranı (%20) ölçütüne sahip QS sıralamalarında akademik çıktılarının daha geniş araştırmacı kitlesine ulaşabilmesi ve daha görünür olabilmesi için etki faktörü yüksek dergilerde yayın yapılması teşvik edilmeli,
- Atıf sayılarının artması için alanında özgün ve diğer araştırmalara referans olabilecek yayınların çıkmasına öncülük edilmeli,
- Kurumların yaptıkları iş birlikleri ve araştırma ortaklıkları ile geliştirdikleri araştırma ağlarının coğrafyasını çeşitlendirebilme yeteneğini yansıtan uluslararası araştırma ağı göstergesinin desteklenebilmesi ve bu kapsamda ağırlıklandırılan ölçütten yüksek skora sahip olunabilmesi için ulusal ve özellikle uluslararası mesleki toplantılara ve etkinliklere katılım için akademik personel desteklenmeli ve teşvik edilmeli,
- Uluslararası iletişim ağını güçlendirebilmek, uluslararası öğrenci ve öğretim üyelerinin odağına girebilmek ve dolayısı ile hedeflenen anket kitlesine ulaşabilmeyi sağlamanın yanında uluslararası araştırma ağı göstergesinin kapsamındaki

çalışmaları kuvvetlendirebilmek için uluslararası hibe programları ve Öğrenim Hareketliliği projeleri gibi iş birliği çalışmalarında paydaş olarak yer alınmalı,

- Uluslararası hibe programları ve Öğrenim Hareketliliği projeleri kapsamında yapılan çalışmalara katılım sağlanması için öğrenciler ve akademisyenler teşvik edilmeli ve bu sayede kurumsal ve bireysel itibara katkı sağlanmalı,
- Uluslararası öğrenci ve akademisyen oranlarına dikkat edilmeli ve akademisyen başına düşen öğrenci sayısı azaltılarak etkili bir eğitim ortamı yaratılmalı,
- Üniversite itibarı üzerindeki etkisi düşünülerek kurum web sayfası ve sosyal medya hesapları güncel tutulmalı ve bu platformlar doğru ve etkili iletişim için kullanılmalı,
- Üniversitelerin tanınma dereceleri itibar anketlerini etkilediği için ün artırma çalışmaları yapılmalı ve bu çalışmalar yeterince duyurulmalı,
- Eğitim ve öğretimin itibar ve işveren anketleri üzerinden değerlendirilmesi sebebi ile mükemmellik algısının yansıtılması ve sürdürülebilirliği için iyi bir iletişim stratejisi geliştirilmelidir.

QS sıralamalarında yer almak, mevcut sıralamasını korumak ya da sıralamada üst sıralara yükselmek isteyen üniversiteler için geliştirilen öneriler doğrultusunda üniversitelerden üst seviyede sorumlu YÖK, üniversitelerin yönetim otoriteleri, akademik ve idari birim yöneticileri ile komisyon ve kurulları çalışma kapsamında geliştirilmesi önerilen alanlarda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmelidir. Ayrıca sıralamalarda önemli bir etkisi bulunan "iletişim" stratejisinin doğru bir şekilde geliştirilmesi ve profesyonel olarak yürütülebilmesi için her üniversitenin güncel ve sürdürülebilir bir kurumsal iletişim politikası olması gerekmektedir. Oluşturulan kurumsal iletişim politikası çerçevesinde hizmet alımı ya da üniversite içerisinde kurulacak kurumsal iletişim birimleri ile üniversite web sayfası, fakülte alt sayfaları ve sosyal medya platformları etkin bir şekilde çift dilli (Türkçe-İngilizce) olarak kullanılmalı ve güncel tutulmalıdır. Potansiyel iş birlikleri ve paydaşlarla iletişim kurmak ya da var olan iletişimi güçlendirmek için uluslararası iletişim ofisi ve uluslararası programlar ofisi gibi yapılanmalar da üniversite bünyesinde oluşturulmalı, var olanlar ise sıralamalar kapsamında daha aktif kullanılmalıdır.

Sonuç olarak, sıralama sistemleri önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda doğru stratejiler belirlemek, ulusal ve uluslararası düzeyde başarılar yakalayarak bütçe, insan kaynağı gibi olası avantajlardan faydalanarak üniversitelerin akademik kalitesini artırmak, akademik itibarı ve işveren itibarını geliştirmek, kurumların eksik ve geliştirilmeye açık yönlerini keşfetmek ve stratejik planlar belirlemek amaçları kapsamında kullanılabilir. Böylece kurumlar bu sistemleri, üniversiteler arası rekabet

Yolculuğunda üst sıralarda yer alabilmek, avantajlardan yararlanabilmek ve daha görünür olabilmek için tercih edebilir ve bu sayede kurum çıktılarını daha profesyonel yöneterek etkili bir bilgi yönetim süreci gerçekleştirebilirler.

Çıkar Çatışması

Çalışma kapsamında kişisel ve finansal herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazarlık Katkısı

Veri toplama, analiz, ilk taslağın yazımı, son sürümün oluşturulması, gözden geçirme ve düzenleme NAT, kavramsallaştırma, yöntem, gözden geçirme, düzenleme ve son sürümün oluşturulması EA tarafından gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul Kararları ve İzinler

Çalışma etik kurul kararı gerektirmemektedir.

Kaynakça

- Academic Ranking of World Universities. (2023a, 14 Aralık). 2023 Academic ranking of world universities. <https://www.shanghairanking.com/rankings/arwu/2023>
- Academic Ranking of World Universities. (2023b, 14 Aralık). Shanghairanking's academic ranking of world universities methodology 2023. <https://www.shanghairanking.com/methodology/arwu/2023>
- Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi. (2021). Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi akademik yükseltme ve atama kriterleri. <https://www.alanya.edu.tr/media/pkqliqsag/dd-001-akademik-yukseltme-ve-atama-kriterleri.pdf>
- Ankara Üniversitesi. (2023). Ankara Üniversitesi dünyanın en iyileri arasındaki yerini aldı! <http://ardek.ankara.edu.tr/2023/04/09/ankara-universitesi-dunyanin-en-iyileri-arasindaki-yerini-aldi/>
- Ataç, C., Beyazgül, G. ve Cengiz, Ç. (2020). URAP dünya sıralamasında yer alan Türkiye üniversitelerinin kurumsal web sitelerinin erişilebilirlik açısından incelenmesi. *İzmir Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 121-132. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1270634>
- Baty, P. (2014). The Times Higher Education world university rankings, 2004–2012. *Ethics in Science and Environmental Politics*, 13(2), 125-130. <https://www.int-res.com/articles/esep2013/13/e013p125.pdf>

- Bridgestock, L. (2016, 5 Mart). *QS world university rankings: A brief history*. <https://www.topuniversities.com/university-rankings-articles/world-university-rankings/qs-world-university-rankings-brief-history>
- Doğan, G. (2017). *Akademik performans odaklı uluslararası üniversite sıralama sistemlerinin genel sıralamalarına ve ölçütlerine göre değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Doğan, G. ve Al, U. (2018). Is it possible to rank universities using fewer indicators? A study on five international university rankings. *Aslib Journal of Information Management*, 71(1), 18-37. <https://www.emerald.com/insight/publication/issn/2050-3806>
- Doğan, G. ve Al, U. (2018). Üniversite sıralama sistemlerindeki üniversite adlarının standardizasyon sorunu: "University ranking by academic performance (URAP)" örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(3), 583-592. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1711762>
- Ebzeeva, Y. N. (2023). Differences in the methodology to determine leading university rankings. *Nizhny Novgorod Üniversitesi Bülteni*, 1(69), 174-180. <https://cyberleninka.ru/article/n/differences-in-the-methodology-to-determine-leading-university-rankings/viewer>
- Erciyes Üniversitesi. (2018). Erciyes Üniversitesi akademik yükseltme ve atama ölçütleri. <https://personeldb.erciyes.edu.tr/EditorUpload/Files/fe6770c1-a824-4550-9e3d-303179d7ec21.pdf>
- Georguev, T. (2015). Social responsibility as a key performance indicator for the quality of educational processes. *Journal of Thermal Engineering*, 1(1), 35-41. <https://doi.org/10.18186/jte.93766>
- Günay, A. (2022). Analyzing the correlation between university rankings and the economic performance of countries. *Journal of University Research*, 5(2), 205-211. <https://dergipark.org.tr/en/pub/uad/issue/72147/1144764>
- Harvey, L. (2008). Rankings of higher education institutions: A critical review. *Quality in Higher Education*, 14(3), 187-207. <https://doi.org/10.1080/13538320802507711>
- Holmes, R. (2010). The THE-QS world university rankings, 2004 – 2009. *Asian Journal of University Education*, 6(1), 91-113. <https://core.ac.uk/download/pdf/322375308.pdf>
- İstanbul Ayvansaray Üniversitesi. (2018). İstanbul Ayvansaray Üniversitesi öğretim üyeliğine yükseltme ve atanma kriterleri yönergesi. <https://www.topkapi.edu.tr/resources/files/yonetmelikler/ogretimuyeligineyukseleme-y.pdf>
- İstanbul Teknik Üniversitesi. (2022). Akademik yükseltme ve atama ölçütleri ile ilgili senato esasları. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Akademik/AtanmaKriterleri/itu-kriter-24072023.pdf>

- Koç Üniversitesi. (2024). Koç University ranked among the top 500 universities in the QS World University Rankings 2024. <https://international.ku.edu.tr/news/qs-world-university-rankings-2024/>
- Konan, N. ve Yılmaz, S. (2017). Üniversitelerin sıralanma ölçütleri ve Türkiye üniversiteleri için öneriler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2), 200-210. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/1711608>
- Liu, N. C. (2009). The story of academic ranking of world universities. *International Higher Education*, (54), 2-3. <https://doi.org/10.6017/ihe.2009.54.8409>
- O'Callaghan, C. (2023, 27 Kasım). QS World university rankings methodology: Using rankings to start your university search. <https://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings/methodology#:~:text=This%20year%2C%20we've%20implemented,240%2C000%20academic%20faculty%20and%20employers>
- Okuyucu, H. (2019). Üniversite sıralamalarında metodoloji: Gerçekte ölçülen ne? *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 108-112. <https://doi.org/10.32329/uad.547779>
- Öncel, M. (2017). Üniversitelerin başarı sıralamalarında metodolojik problemler: Metodolojik eleştirilere yönelik bir literatür taraması. *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, 1(1), 14-26. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.310980>
- Özel, C. (2019). Atıf dizinlerinde bir araştırma örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 33(3), 168-170. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tk/issue/49081/571944>
- Quacquarelli Symonds (QS). (2021a, 7 Aralık). Faculty-student ratio. <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/360019108240>
- Quacquarelli Symonds (QS). (2021b, 7 Aralık). Citations per faculty ratio. <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/360019107580>
- Quacquarelli Symonds (QS). (2021c, 7 Aralık). International faculty ratio. <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/4403961809554>
- Quacquarelli Symonds (QS). (2021d, 7 Aralık). International student ratio. <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/4403961727506>
- Quacquarelli Symonds (QS). (2023a, 7 Aralık). About us. <https://www.qs.com/about-us/>
- Quacquarelli Symonds (QS). (2023b, 7 Aralık). For students. <https://www.qs.com/for-students/>
- Quacquarelli Symonds (QS). (2023c, 7 Aralık). For institution. <https://www.qs.com/for-institutions/>
- Quacquarelli Symonds (QS). (2023d, 7 Aralık). QS World university rankings. <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/4405955370898-QS-World-University-Rankings->
- Quacquarelli Symonds (QS). (2023e, 7 Aralık). Academic reputation. <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/4405952675346>

- Quacquarelli Symonds (QS). (2023f, 7 Aralık). Employer reputation. <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/4407794203410>
- Quacquarelli Symonds (QS). (2023g, 7 Aralık). Processing of citations and papers. <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/4411823040018>
- Quacquarelli Symonds (QS). (2023h, 7 Aralık). International research network (IRN) index. <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/360021865579>
- Quacquarelli Symonds (QS). (2023i, 7 Aralık). Employment outcomes. <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/4744563188508>
- Quacquarelli Symonds (QS). (2023i, 7 Aralık). Sustainability (lens). <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/8322582098460>
- Quacquarelli Symonds (QS). (2023j, 7 Aralık). QS sustainability rankings. <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/8551503200668>
- Quacquarelli Symonds (QS). (2023k, 7 Aralık). Eligibility criteria. <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/360019154559>
- Quacquarelli Symonds (QS). (2023l, 7 Aralık). QS World university rankings 2024. <https://www.topuniversities.com/university-rankings>
- Quacquarelli Symonds (QS). (2023m, 7 Aralık). QS World university rankings 2024: Top global universities. <https://www.topuniversities.com/world-university-rankings?region=Asia&countries=tr>
- Ranking web of universities. (2023a, 14 Aralık). About us. https://www.webometrics.info/en/About_Us
- Ranking web of universities. (2023b, 14 Aralık). Methodology. <https://www.webometrics.info/en/Methodology>
- Saka, Y. ve Yaman, S. (2011). Üniversite sıralama sistemleri; Kriterler ve yapılan eleştiriler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(2), 72-79. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/higheredusci/issue/61475/917981>
- Taylor, T. ve Braddock, R. (2007). International university ranking systems and the idea of university excellence. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 29(3), 245-260. <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/13600800701457855?needAccess=true>
- Times Higher Education. (2023a, 7 Aralık). World university rankings 2024: Methodology. <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/world-university-rankings-2024-methodology>
- Times Higher Education. (2023b, 7 Aralık). World university rankings 2024: Changes to our methodology. <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/world-university-rankings-2024-changes-our-methodology>

- Tosunoğlu, E. ve Yılmaz, R. (2021). Üniversite sıralamaları üzerinde sosyal medya görünürlüğünün rolü: Twitter verileri üzerine bir inceleme. *Bilgi ve İletişim Teknolojiler Dergisi*, 3(1), 25-41. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bited/issue/63346/739585>
- Türk Dil Kurumu. (2022). Üniversite. *Güncel Türkçe sözlük* içinde. 7 Aralık 2023'te <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- University ranking by academic performance. (2020a, 2 Nisan). Aim and scope. <https://urapcenter.org/Methodology#aim-and-scope>
- University ranking by academic performance. (2020b, 2 Nisan). World ranking indicators. <https://urapcenter.org/Methodology#world-ranking-indicators>
- University ranking by academic performance. (2020c, 2 Nisan). Data Collection & Scoring. <https://urapcenter.org/Methodology#data-collection---scoring>
- University ranking by academic performance. (2020d, 2 Nisan). Data Collection & Scoring. <https://urapcenter.org/Methodology#frequently-asked-questions>
- Uslu, B. (2018). Dünya üniversiteler sıralaması: Genişletilen gösterge setine göre sıralamada oluşan farklılıklar. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(3), 457-470. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1711691>
- Yükseköğretim Kurulu. (2018). *Yükseköğretimde yeni istatistikler*. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/yuksekogretimde-yeni-istatistikler.aspx>